

Obsah

Předmluva autora	5
Úvodem k 1. dílu	7
Poděkování	8

I. Nejstarší Přemyslovci spojení se vznikem českého státu . 9

1. PÍSEMNÉ PRAMENY O NEJSTARŠÍCH PŘEMYSLOVCÍCH JAKO FYZICKÝCH OSOBNOSTECH	9
2. OBJEVY A VÝZKUMY HROBŮ NEJSTARŠÍCH PŘEMYSLOVCŮ	11

II. Metodika antropologicko-lékařského průzkumu pozůstatků Přemyslovců 15

1. ANTROPOLOGICKO-LÉKAŘSKÝ PRŮZKUM KOSTERNÍCH POZŮSTATKŮ NAŠICH NEJSTARŠÍCH PŘEMYSLOVCŮ	15
2. CÍLE MODERNÍHO ANTROPOLOGICKO-LÉKAŘSKÉHO STUDIA	15
3. OVĚŘOVÁNÍ AUTENTICNOSTI POZŮSTATKŮ	16
4. POUŽÍVANÉ VÝZKUMNÉ METODY	16
4.1. Stanovení pohlaví jedince	16
4.1.1. Stanovení pohlaví podle lebky	16
4.1.2. Pohlavní diagnóza podle pánve	17
4.1.3. Sexuální rozdíly na dlouhých kostech	18
4.1.4. Problematika stanovení pohlaví jedince	18
4.2. Stanovování individuálního, lépe dožitého věku	19
4.2.1. Stanovení zubního věku u dětí a nedospělých	20
4.2.2. Stanovení věku u dospělých jedinců s úplným trvalým chrupem	22
4.2.3. Stanovení kostního věku u dětí	25
4.2.4. Metody odhadu dožitého věku na kostech dospělých jedinců	26
4.2.5. Odhad věku podle chemických změn v minerálním a organickém složení kostní hmoty	38
4.3. Antropologická charakteristika jedince	39
4.4. Zdravotní stav zkoumané osobnosti	41
4.5. Rodové a rodinné vazby	42

III. Bojovník, velmož nebo kníže z pohřebiště na Žiži..... 45

1. NEJSTARŠÍ POHŘEBIŠTĚ NA VYVÝŠENINĚ ŽIŽI NA PRAŽSKÉM HRADĚ	45
2. POHŘEB VELMOŽE	45
3. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNÍŽETE ZE ŽIŽI	45
3.1. Demografická data	45
3.2. Lebka velmože	46
3.2.1. Zachovalost	46
3.2.2. Antropologická charakteristika	47
3.2.3. Chrup	48
3.3. Postkranální skelet	49
3.4. Sérologická příslušnost jedince	50
3.5. Zdravotní stav	50
4. VELMOŽ NEBO KNÍŽE ZE ŽIŽI	51

IV. Kníže z hrobu K 1 53

1. KDY SE POPRVÉ SETKÁVÁME S PŘEMYSLOVCI?	53
2. KNÍŽECÍ HROBY V PŮVODNÍ LODI SVATOVÁCLAVSKÉ ROTUNDY	54
3. POZŮSTATKY KNÍŽETE Z HROBU K1	57
3.1. Demografická data	57
3.2. Lebka knížete z hrobu K1	58
3.2.1. Zachovalost	58
3.2.2. Antropologická charakteristika	58
3.2.3. Chrup	59
3.3. Postkranální skelet jedince z hrobu K1	60
3.4. Sérologické vyšetření kostní tkáně	61
3.5. Zdravotní stav	61
4. OSOBNOST KNÍŽETE Z HROBU K1	61

V. Ludmila, první česká kněžna a světice 63

1. ŽIVOT A SMRT KNĚŽNY LUDMILY	63
2. HROBY KNĚŽNY LUDMILY	64
2.1. Osudy pozůstatků kněžny Ludmily	64
2.2. Výzkum hrobu kněžny Ludmily	67
2.3. K datování hrobu kněžny Ludmily	72
2.4. Věřohodnost pozůstatků	73
3. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNĚŽNY	73
3.1. Demografická data	73
3.2. Lebka	74
3.2.1. Zachovalost	74
3.2.2. Antropologická charakteristika	75
3.2.3. Chrup kněžny	77
3.2.4. Podoba	78
3.3. Postkraniální skelet	80
3.4. Sérologická příslušnost pozůstatků	82
3.5. Zdravotní stav kněžny	82
4. OSOBNOST KNĚŽNY LUDMILY	82

VI. Panovníci z druhé generace Přemyslovců 85

1. NÁSTUP A VLÁDA SYNŮ KNÍŽETE BOŘIVOJE I. A KNĚŽNY LUDMILY	85
2. KNÍŽECÍ HROBKA V KOSTELE PANNY MARIE V POLOZE NA BAŠTĚ NA PRAŽSKÉM HRADĚ	86
3. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNÍŽETE Z KOSTELA NA BAŠTĚ – SPYTIHNĚVA I.	88
3.1. Demografická data	89
3.2. Lebka knížete Spytihněva I.	90
3.2.1. Zachovalost	90
3.2.2. Antropologická charakteristika	91
3.2.3. Chrup knížete	92
3.3. Postkraniální skelet knížete Spytihněva I.	92
3.4. Sérologie	93
3.5. Zdravotní stav	93
4. KOSTERNÍ POZŮSTATKY MANŽELKY SPYTIHNĚVA I.	95
4.1. Demografická data	95
4.2. Lebka kněžny z hrobky Na baště	95
4.2.1. Zachovalost	95
4.2.2. Antropologická charakteristika	95
4.2.3. Chrup	96
4.3. Postkraniální skelet	96
4.4. Sérologie	97
4.5. Zdravotní stav	97
5. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNÍŽETE VRATISLAVA I. Z BAZILIKY SV. JIŘÍ	97
5.1. Kníže Vratislav I. a jeho pohřeb	97
5.1.1. Tumba knížete Vratislava I.	97
5.1.2. Vratislavův hrob zbudovaný Boleslavem II.	100
5.2. Kosterní pozůstatky knížete Vratislava I.	103
5.2.1. Demografická data	104
5.2.2. Lebka knížete Vratislava I.	106
5.2.2.1. Zachovalost	106
5.2.2.2. Antropologická charakteristika	106
5.2.2.3. Chrup	108
5.2.3. Postkraniální skelet	108
5.2.4. Sérologie	109
5.2.5. Zdravotní stav knížete Vratislava I.	109
5.2.6. Obsah lebeční dutiny	111
6. DOŽITÝ VĚK SPYTIHNĚVA I. A VRATISLAVA	112

VII. Kníže svatý Václav – vévoda české země 113

1. VLÁDA A POLITIKA KNÍŽETE VÁCLAVA	113
2. OSOBNOST KNÍŽETE VÁCLAVA	115
3. POHŘEB A HROBY KNÍŽETE VÁCLAVA	116
4. ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM HROBU KNÍŽETE VÁCLAVA	119
5. VĚROHODNOST POZŮSTATKŮ KNÍŽETE VÁCLAVA	124
6. POZŮSTATKY KNÍŽETE VÁCLAVA	124
6.1. Demografická data	124
6.2. Lebka	126
6.2.1. Zachovalost	126
6.2.2. Antropologická charakteristika	127
6.2.3. Chrup	128

6.2.4. Traumatologie	130
6.2.5. Sérologická skupinová příslušnost lebky k AB0 systému	130
6.2.6. Shnutí morfologie lebky	130
6.2.7. Podoba	130
6.3. Postkranální skelet knížete Václava	131
6.4. Dožitý věk knížete Václava	133
6.5. Genetické vazby u nejstarších Přemyslovců	137

VIII. Sourozenci knížete Václava

a jeho služebník Podiven 139

1. BOLESLAV I.	139
2. PŘIBYSLAVA	140
2.1. Zloměk horní čelisti (jedinec O)	140
2.1.1. Zachovalost	140
2.1.2. Popis zlomku horní čelisti a dochovaných zubů	141
2.1.3. Odhad zubního věku	141
2.1.4. Abráže zubů	141
2.2. Závěr	142
3. PODIVEN	142

IX. Čtvrtá generace nejstarších Přemyslovců 145

1. DĚTI KNÍŽETE BOLESLAVA I. A KNĚŽNY BIAGOTY	145
1.1. Kníže Boleslav II.	145
1.2. Strachkvas	146
1.3. Doubravka	146
1.4. Mlada	146
2. POHŘBY ČLENŮ KNÍŽECÍ RODINY Z 10. STOLETÍ V KLÁŠTERNÍ KAPLI SV. ANNY, POZDĚJI PANNY MARIE, VE SVATOJIŘSKÉM KLÁŠTĚŘE	147
2.1. Hrob č. 102	148
2.2. Dětské hroby č. 104 a č. 105	148
2.3. Hrob v apsidě	148
2.4. Hroby abatyší Anežky a Kunhuty	150
2.5. Hrob č. 111	150
2.6. „Hrob ctihodné Mladý – Marie“ v barokním výklenku kaple	150
3. POZŮSTATKY KNĚŽNY Z HROBU Č. 102	151
3.1. Demografická data	151
3.2. Lebka	151
3.2.1. Zachovalost	151
3.2.2. Antropologická charakteristika	152
3.2.3. Chrup	153
3.3. Postkranální skelet	154
3.3.1. Celková zachovalost a zralost kostry	154
3.3.2. Celkový charakter kostry	154
3.4. Sérologické vyšetření kostní tkáně	154
4. DÍTĚ Z HROBU Č. 104	155
4.1. Věk dítěte	156
4.2. Výška těla jedince	156
4.3. Antropologická charakteristika	156
4.4. Sérologie	156
4.5. Závěr	156
5. DÍTĚ Z HROBU Č. 105	156
5.1. Věk dítěte	157
5.2. Výška těla	157
5.3. Antropologická charakteristika	157
5.4. Sérologie	158
5.5. Závěr	158
6. ZÁVĚR	158

X. Přemyslovci páté generace 161

1. ÚVODEM	161
2. POHŘEBIŠTĚ PŘEMYSLOVCŮ V BAZILICE SV. JIŘÍ	162
3. POHŘEB KNÍŽETE V CENTRÁLNÍM HROBĚ Č. 98	162
3.1. Náhrobek	162
3.2. Knížecí hrob č. 98	163
4. POZŮSTATKY KNÍŽETE Z HROBU Č. 98	167
4.1. Demografická data	167
4.2. Lebka	167

4.2.1. Zachovalost	167
4.2.2. Antropologická charakteristika	167
4.2.3. Chrup	169
4.3. Postkraniální skelet knížete z hrobu č. 98	170
4.4. Zdravotní stav	170
4.5. Sérologie	170
5. DĚTSKÁ OPUKOVÁ HROBKA Č. 94	170
5.1. Dětský hrob č. 94	170
5.2. Kosterní pozůstatky dítěte z hrobky č. 94	171
5.2.1. Zachovalost	171
5.2.2. Věk jedince	171
5.2.3. Výška těla	172
5.2.4. Antropologická charakteristika	172
5.2.5. Sérologie	172
5.2.6. Shmutí	172
6. DĚTSKÉ HROBKY Č. 90 A Č. 91	172
6.1. Dětské hroby č. 90 a č. 91	172
6.2. Kosterní pozůstatky dítěte z hrobu č. 90	173
6.2.1. Zachovalost	173
6.2.2. Věk jedince	173
6.2.3. Výška těla	175
6.2.4. Antropologická charakteristika	175
6.2.5. Sérologie	175
6.2.6. Shmutí	175
6.3. Kosterní pozůstatky dítěte z hrobu č. 91	175
6.3.1. Zachovalost	175
6.3.2. Věk dítěte	175
6.3.3. Výška těla	176
6.3.4. Antropologická charakteristika	176
6.3.5. Sérologie	176
6.3.6. Shmutí	176
6.4. Dětské pohřby	176
7. KNÍŽECÍ HROBKA Č. 92 A ZBYTKY STARÝCH HROBŮ	177
7.1. Hrobka č. 92	177
7.2. Hrobka č. 93	178
7.3. Hrob č. 95	178
8. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNÍŽETE Z HROBU Č. 92	179
8.1. Zachovalost	179
8.2. Demografická data	179
8.3. Lebka	180
8.3.1. Stav zachování	180
8.3.2. Antropologická charakteristika	181
8.3.3. Chrup	183
8.4. Postkraniální skelet	184
8.5. Sérologie	184
8.6. Zdravotní stav knížete z hrobu č. 92	185
8.6.1. Chrup knížete	185
8.6.2. Růstové linie	185
8.6.3. Vyhojená traumata	185
8.7. Posmrtné rozsekání těla knížete z hrobu č. 92	185
8.7.1. Řez na srdce	185
8.7.2. Rozčtvrcení těla	186
9. KOSTERNÍ POZŮSTATKY KNĚŽNY Z HROBU Č. 92	187
9.1. Lebka	188
9.1.1. Zachovalost	188
9.1.2. Antropologická charakteristika	189
9.1.3. Zuby	191
9.2. Postkraniální skelet	191
10. SYNOVÉ KNÍŽETE BOLESLAVA II.	191

XI. Rodina Břetislava I. 195

1. BŘETISLAV A JITKA	195
2. POHŘBY KNÍŽETE BŘETISLAVA, KNĚŽNY JITKY A JEJICH SYNŮ	197
2.1. Hrob knížete Břetislava I.	197
2.2. Hrob knížete Spytihněva II.	199
2.3. Vysvětlení rozporů autenticity pozůstatků	200
3. KOSTERNÍ POZŮSTATKY (A) KNÍŽETE BŘETISLAVA I.	201
3.1. Lebka A	201
3.2. Mandibula A	204
3.3. Chrup A	204
3.4. Postkraniální skelet A	205

3.4.1. Zachovalost kostry A	205
3.4.2. Pohlaví jedince A	206
3.4.3. Dožitý věk jedince A	209
3.4.4. Tělesné vlastnosti jedince A	209
3.4.5. Sérologie kostní tkáň jedince A	210
3.4.6. Závěr	210
4. KOSTERNÍ POZŮSTATKY (B) KNÍŽETE SPYTIHNĚVA II.	210
4.1. Mandibula B	211
4.2. Chrup B	212
4.3. Postkraniální skelet B	212
4.3.1. Zachovalost skeletu jedince B	212
4.3.2. Stanovení pohlaví jedince B	213
4.3.3. Dožitý věk jedince B	213
4.3.4. Tělesné vlastnosti jedince B	213
4.3.5. Sérologie jedince B	214
4.3.6. Závěr	214
5. KOSTERNÍ POZŮSTATKY (C) KNĚŽNY JITKY (JUDITY)	214
5.1. Kostí lebky C	214
5.2. Mandibula C	214
5.3. Chrup C	214
5.4. Demografické údaje	216
5.5. Postkraniální skelet C	216
5.5.1. Stav zachování	216
5.5.2. Stanovení pohlaví jedince C	217
5.5.3. Dožitý věk jedince C	218
5.5.4. Tělesné vlastnosti jedince C	218
5.5.5. Sérologie jedince C	218
5.5.6. Zdravotní stav jedince C	218
5.5.7. Závěr	219
6. POZŮSTATKY DÍTĚTE D	219
6.1. Zachovalost pozůstatků dítěte D	219
6.2. Dožitý věk dítěte D	219
6.3. Výška těla dítěte D	219
6.4. Závěrem	219
7. POZŮSTATKY DÍTĚTE E	219
7.1. Dožitý věk dítěte E	220
7.2. Výška těla dítěte E	220
7.3. Závěrem	220
8. IDENTIFIKACE A FYZICKÁ CHARAKTERISTIKA KNÍŽETE BŘETISLAVA I.	
A ČLENŮ JEHO RODINY	220
8.1. Identifikace knížecích pozůstatků	220
8.1.1. VI. generace	221
8.1.2. Kněžna Jitka (Judita)	221
8.1.3. VII. generace	223
8.1.3.1. Kníže Spytihněv II.	223
8.1.3.2. Děti D a E	223
8.2. Podoba knížete Břetislava I. a jeho synů	223
9. ZÁVĚREČNÉ SLOVO	225

XII. Fyzické charakteristiky nejstarších Přemyslovců 227

1. PŘÍBUZENSKÉ VZTAHY ZJIŠTĚNÉ NA KOSTERNÍM MATERIÁLU	227
2. ZDRAVOTNÍ STAV, PORANĚNÍ A PŘÍČINY SMRTI	238
3. MANIPULACE S TĚLEM A KOSTMI ZEMŘELÝCH	240
4. POHŘBY A JEJICH VÝBAVA	241

XIII. Přínos antropologicko-lékařského průzkumu pozůstatků knížat k poznání historie nejstarších Přemyslovců 243

ZÁVĚR	245
METrickÉ TABULKY	247
Rozměry lebek nejstarších Přemyslovců	247
Rozměry zubů nejstarších Přemyslovců	251
Postkraniální skelet nejstarších Přemyslovců	255
Pozůstatky nejstarších Přemyslovců (dospělí jedinci)	259

XIV. Literatura 263

